

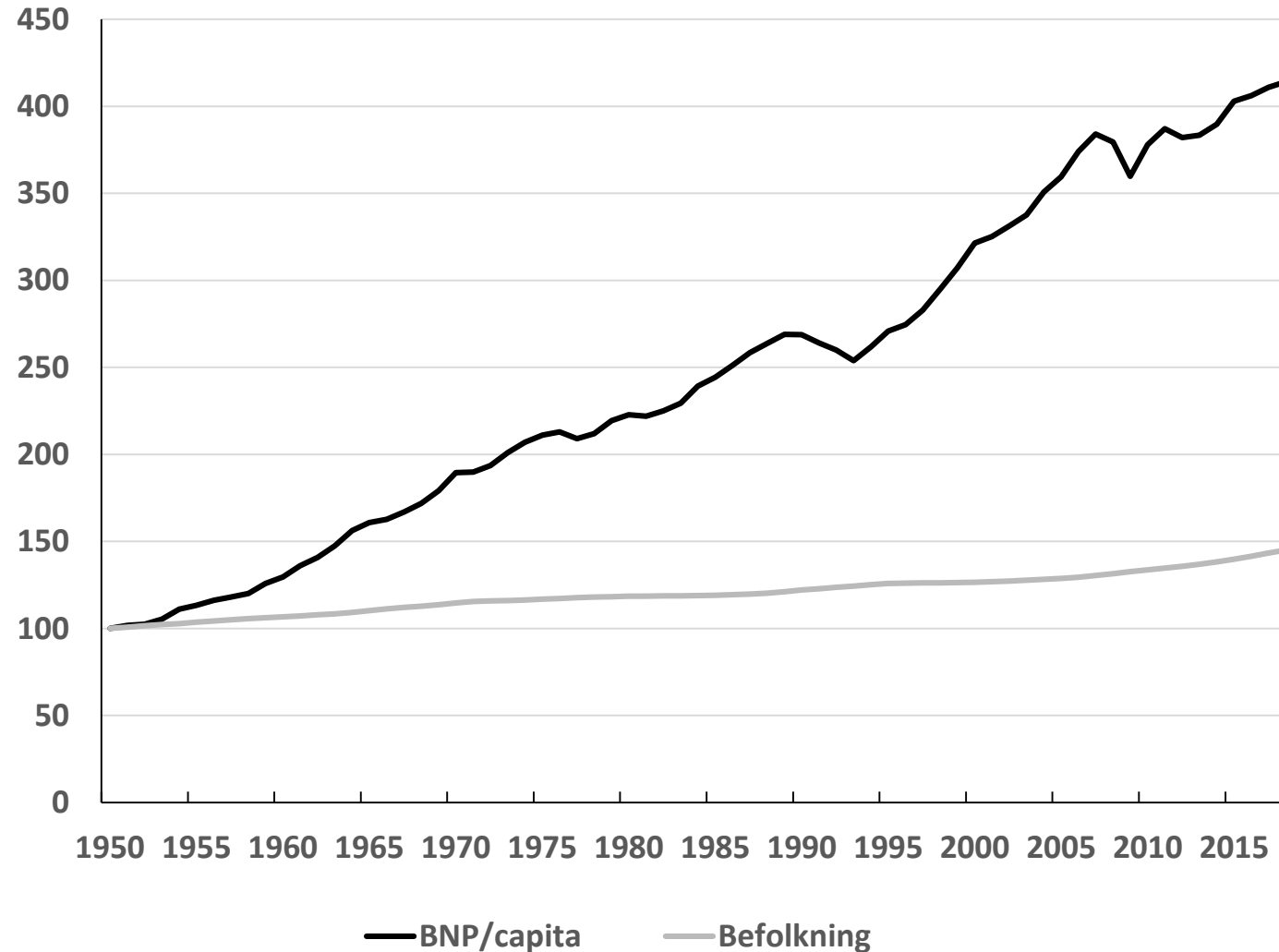
Strukturomvandling och omställningspolitik i svenskt näringsliv

Kent Eliasson, Pär Hansson, Ismail Ouraich och Ulf Tynelius

Huvuddragen i presentationen

- Svensk ekonomi har genomgått en betydande strukturomvandling under efterkrigstiden
- Den har bidragit till anseelig tillväxt i BNP per capita
- Har även inneburit kostnader för de som på grund av omställningar blivit av med sina jobb
- Är de omställningssystem som finns för hantera dessa ändamålsenliga?

BNP per capita i Sverige 1950-2018

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna
och Maddison Project Database 2020

Genomsnittlig årlig tillväxt i BNP per capita i Sverige och inom OECD under olika tidsperioder mellan 1950 och 2018. Procent.

	1950-70	1970-90	1990-2018
Sverige	3,17	1,63	1,73
OECD	3,61	2,52	1,53
Differens	-0,44	-0,89	0,20

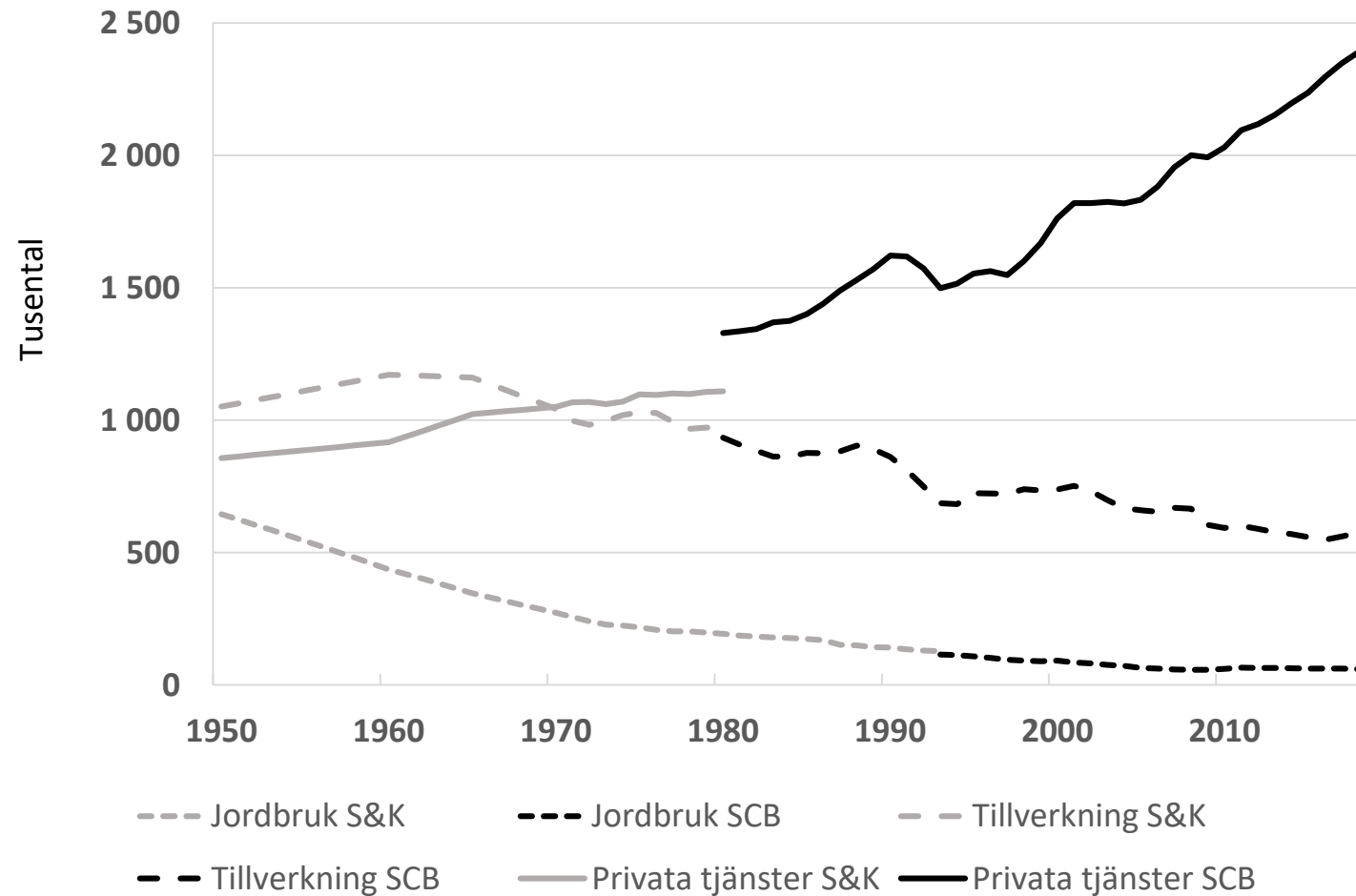
Anmärkning: I OECD inkluderar vi, förutom Sverige, följande länder: Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Island, Irland, Italien, Japan, Korea, Luxemburg, Nederländerna, Nya Zeeland, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland, USA och Österrike.

Källa: Maddison Project Database 2020

Strukturomvandling i svenskt näringsliv i ett längre perspektiv

- Fördelning av sysselsättning mellan jordbruk, industri och tjänster har förändrats kraftigt
- Svensk ekonomi är sedan länge starkt beroende av utrikeshandel. Fokus på delar av näringslivet som är exponerade för internationell handel: tillverkningsindustri och exponerad tjänstesektor.
- Utveckling av dessa på senare tid och lokalisering regionalt förklarar varför strukturomvandlingens kostnader har varit högre för vissa individer och varför vissa regioner har drabbats hårdare än andra.

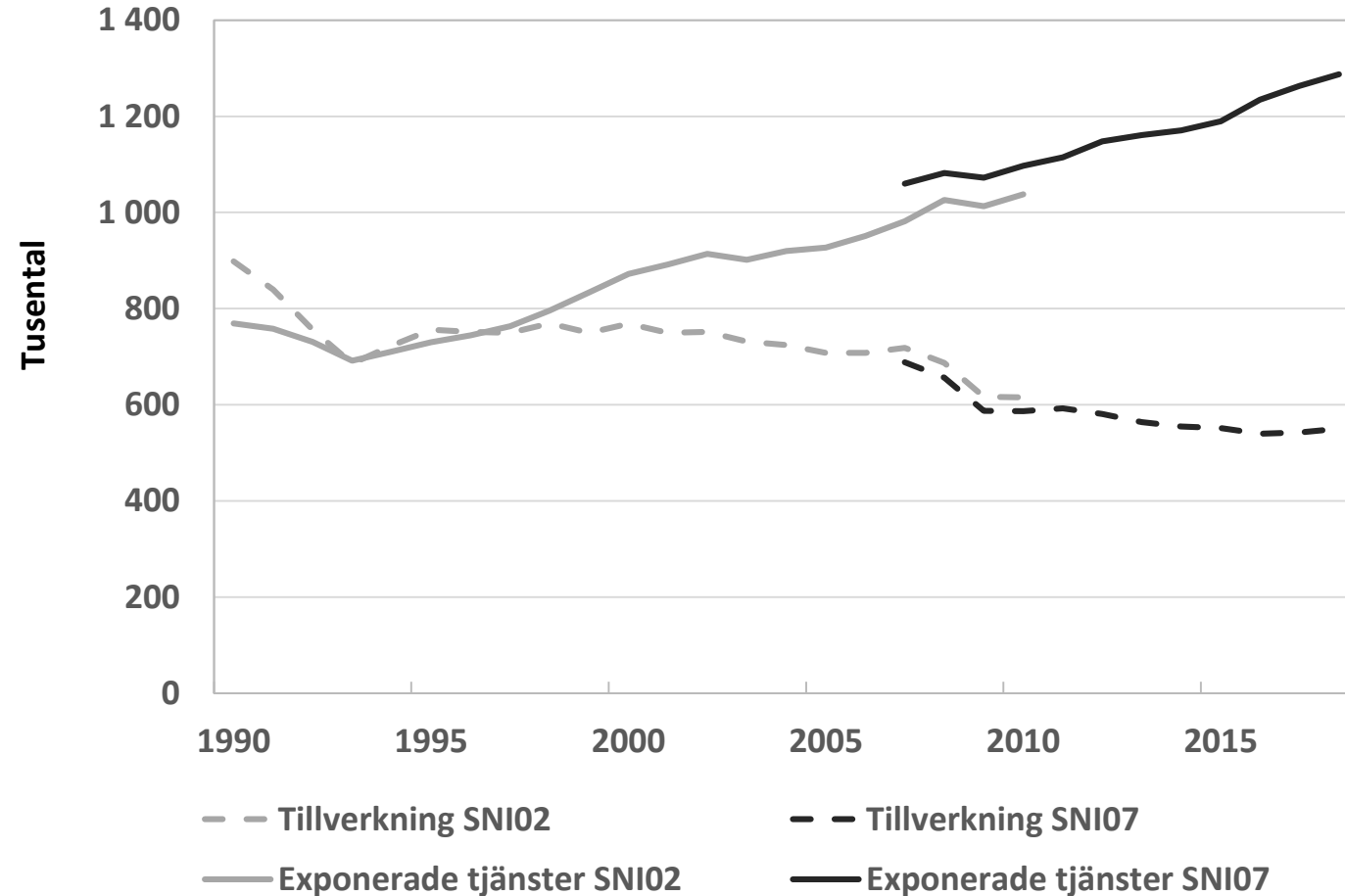
Strukturumvandling i Sverige, total sysselsättning efter sektor

Anmärkning: Tjänster definieras från och med 1980 som branscherna SNI 2007 45–98.

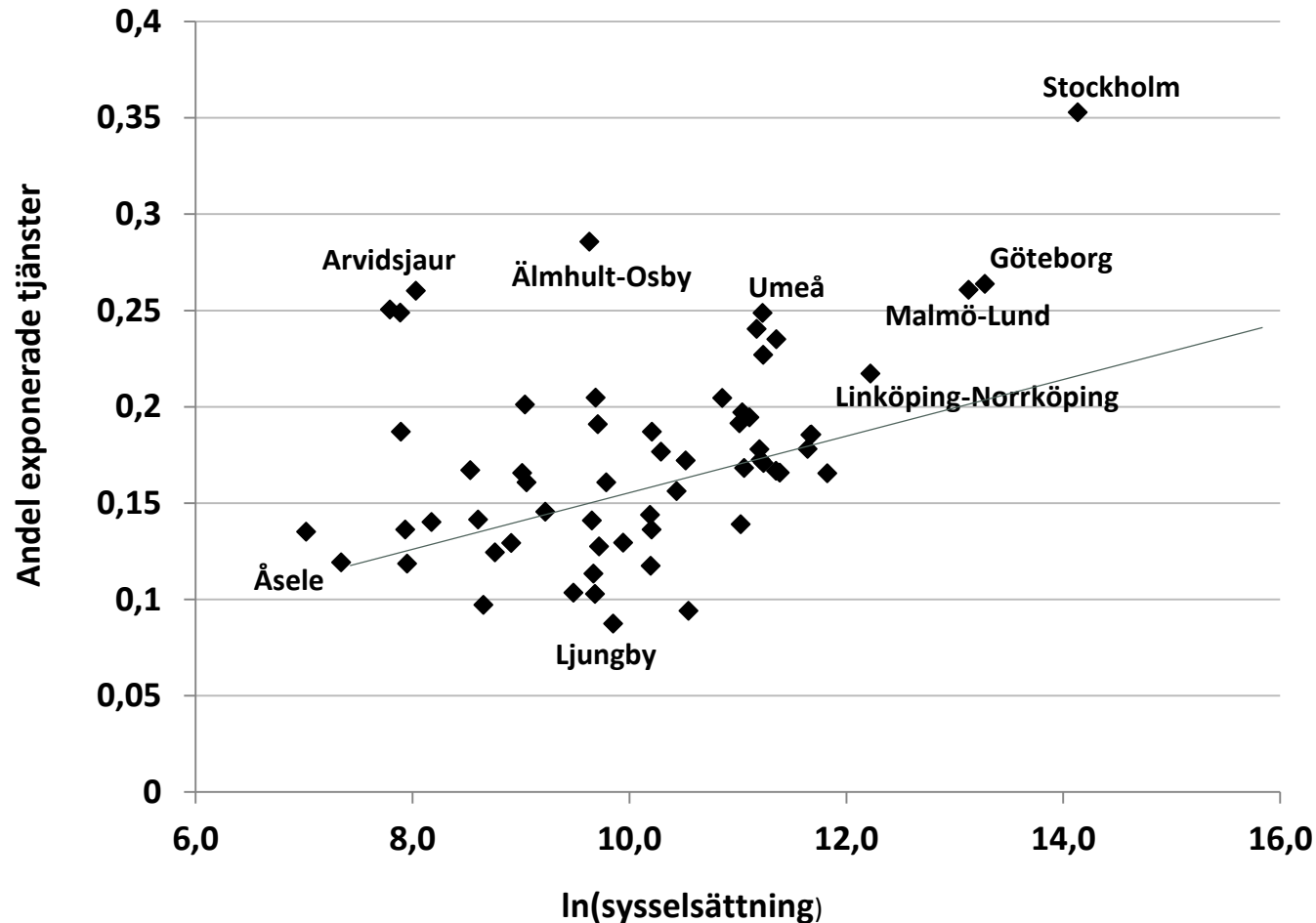
Källa: Schön och Krantz (S&K) (2012) och SCB Nationalräkenskaperna

Sysselsatta i tillverkning och exponerad tjänstesektor

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

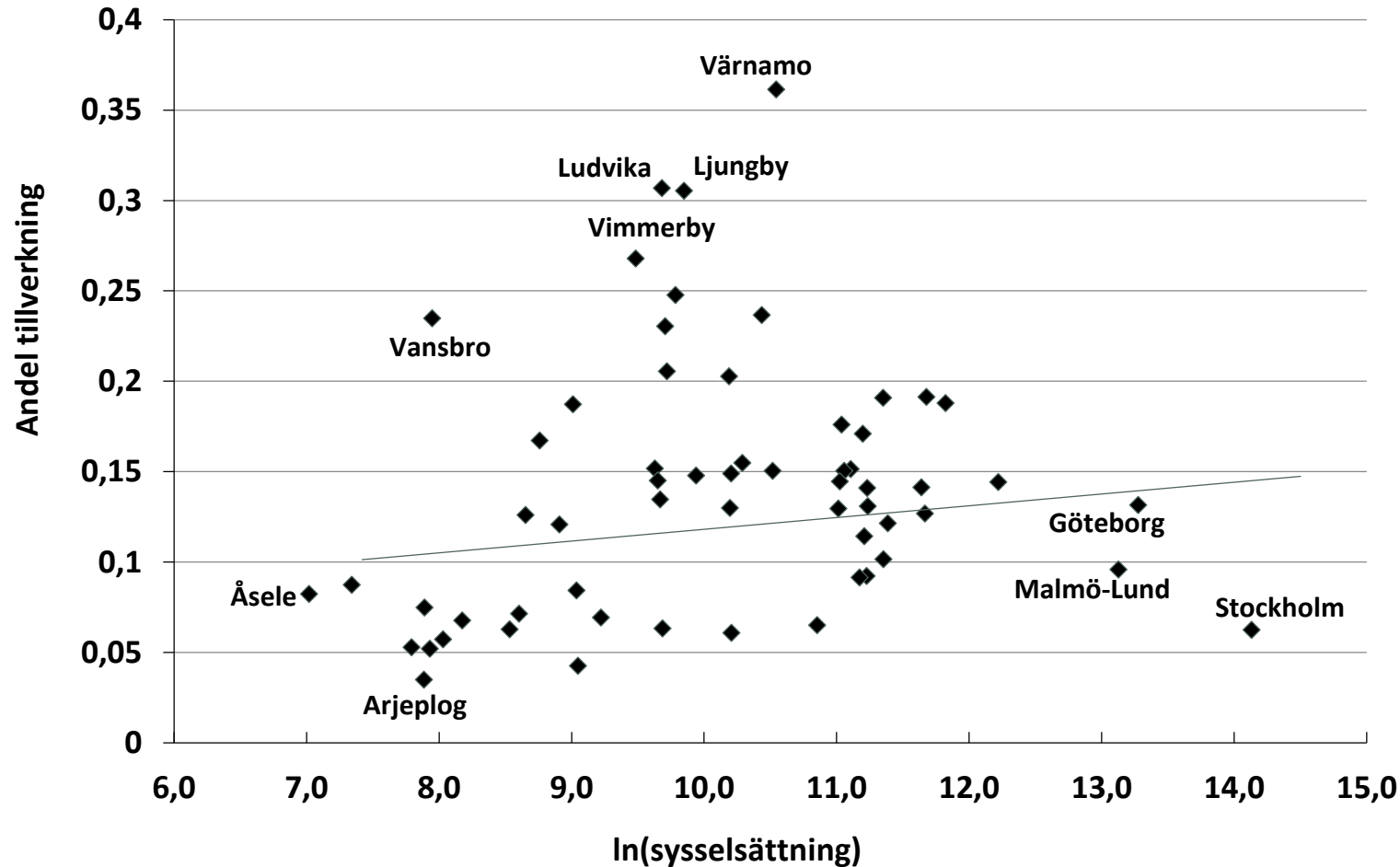
Samband mellan storlek och andel sysselsatta i exponerad tjänstesektor på FA-regionnivå

Anmärkning: Regressionslinjens lutning är signifikant på 1%-nivån och korrelationen mellan $\ln(\text{sysselsättning})$ och andel sysselsatta i exponerad tjänstesektor är 0,43.

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Samband mellan storlek och andel sysselsatta i tillverkning på FA-regionnivå

Anmärkning: Regressionslinjens lutning är insignifikant och korrelationen mellan $\ln(\text{sysselsättning})$ och andel sysselsatta i tillverkning är 0,17.

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Vad är friställningar och hur definieras dessa?

Friställningar är ofrivilliga jobbseparationer till skillnad från frivilliga som förekommer när individer självmant byter jobb

Friställningar definieras som anställda som har försvunnit från ett arbetsställe mellan åren t och $t-1$ samtidigt som arbetsstället i fråga har:

- (i) Upplevt en absolut minskning av antalet anställda med 5 anställda och en relativ minskning med minst 30 procent (*massuppsägning*)
- (ii) Försvunnit mellan t och $t-1$ (*nedläggning*)

Inkomstförluster i samband med friställningar

Ett sätt att kvantifiera kostnaden för friställningar är att försöka skatta hur stora inkomstförlusterna för friställda är i förhållande till en kontrollgrupp som inte har blivit uppsagda

Med kontrollgruppen avses att försöka fånga den löneutveckling som de friställda skulle haft om de haft jobbet kvar

På svenska data finns studier av individer som blev friställda under 1990-tals krisen (1992-93), finanskrisen (2008-09) och perioden 2000-05

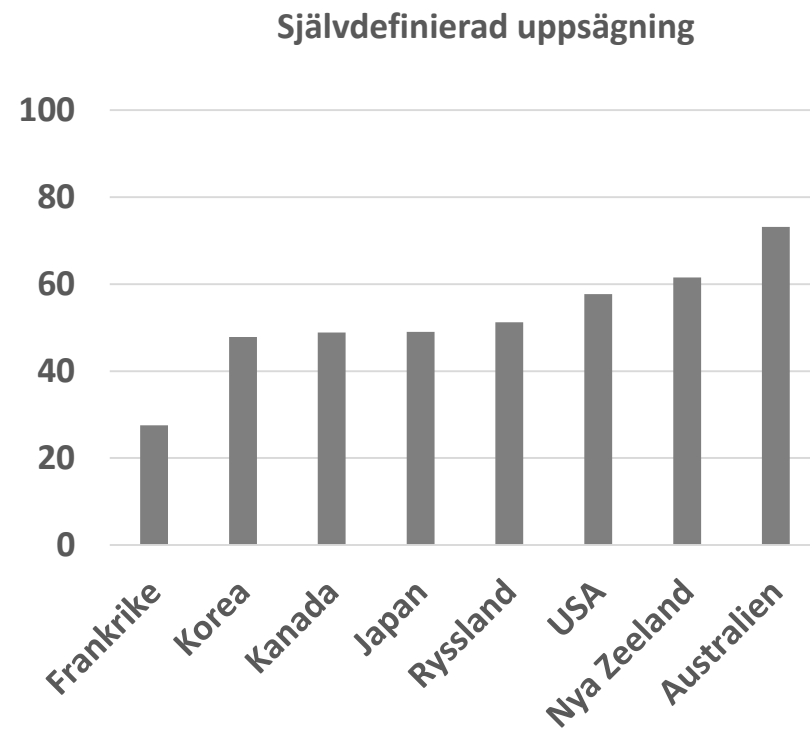
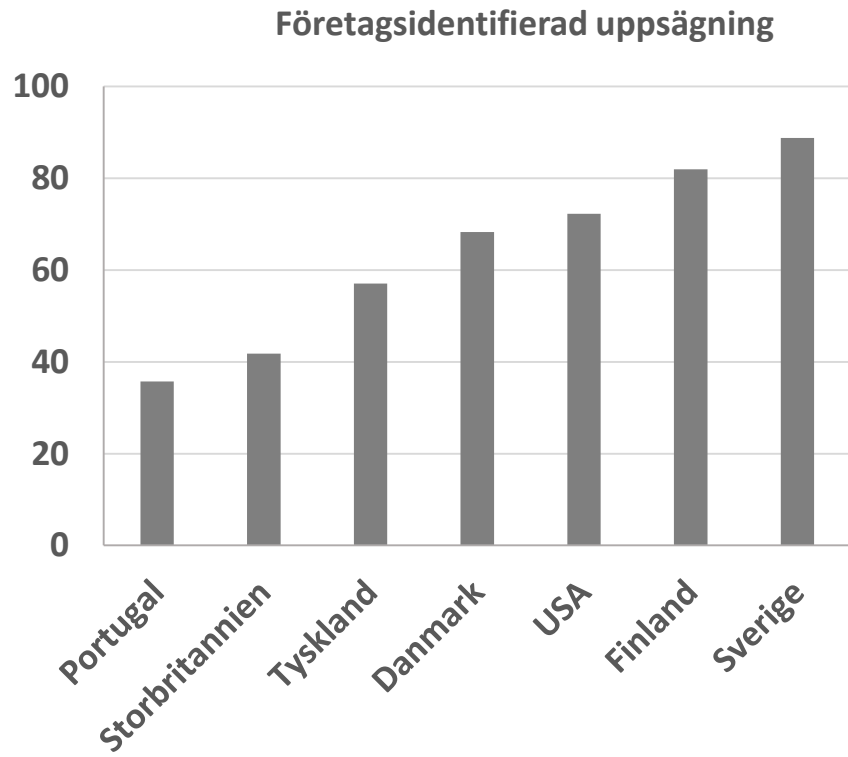
Skattade genomsnittliga årliga effekter av friställningar på årsbruttolön, t till $t+2$. Procent.

	1992-93	2008-09	2000-05
Tillverkning	-21,0	-14,2	-9,1
Exponerad tjänstesektor			-6,1
Icke-exponerad tjänstesektor			-5,1
Män	-14,0	-10,2	
Kvinnor	-7,8	-7,2	
Storstadsregioner	-8,7	-6,7	
Regionala centra söder	-13,4	-10,5	
Regionala centra norr	-11,9	-10,3	
Mindre regioner söder	-15,2	-14,9	
Mindre regioner norr	-13,4	-12,7	

Anmärkning: Enligt den använda definitionen anses friställningarna ha inträffat någon gång under år t . Alla estimat i tabellen är signifikanta på 5%-nivån.

Källa: Tillväxtanalys (2013) och Eliasson och Hansson (2016)

Andel uppsagda som återanställs inom ett år efter friställning i ett antal OECD länder 2000–08. Procent.

Källa: OECD (2013)

Omställningspolitiken i Sverige – en kort historik

1950-60 talen:

Den solidariska lönepolitiken

Slutet av 1970-talet och början av 1980-talet:

Industristödspolitik – ”överbryggning”

Mitten av 1980-talet:

Bort från krisande företag mot en mer framåtsyftande politik

Inledningen av 2000-talet:

Arbetsmarknadens parter tar större ansvar för omställningen

Är vi på väg mot en ny omsvängning?

Våren 2020 beslut om *permanent* stöd till korttidsarbete

Staten ger ekonomiskt stöd så att personal kan gå ner i tid i stället för att bli uppsagda

Företag kan nu när som helst ansöka om detta stöd hos Tillväxtverket oberoende av konjunkturläge och utan att regeringen särskilt måste aktivera systemet

Skapar inlåsnings effekter och förhalar strukturomvandling. Går på tvärs mot den omställningspolitik som rått sedan kursändringen i mitten av 1980-talet.

Avslutande kommentarer I

Förskjutning av sysselsättningen från tillverkningsindustrin till exponerade tjänster inom av näringslivet som är exponerade för internationell handel

Exponerade tjänster har högre andel kvalificerad arbetskraft och främst lokaliserade till stora städer

Fallande sysselsättning i tillverkning kan förklara varför inkomstförlusterna i samband med friställning är högre för män än för kvinnor och för friställda i små perifera regioner

Avslutande kommentarer II

Det svenska omställningssystemet, som syftar till att förbättra de friställdas anställningsbarhet, verkar fungera förhållandevis väl

Ett nytt och tveksamt inslag i den svenska omställningspolitiken är det permanenta stödet till korttidsarbete

Tack för mig!